

CALAFELL
DESAPAREGUT

CALAFELL. Carrer Principal

THOMAS (ED.) / Fons PEDROALEIX (CAL MIRAVENT)

Magda Juncosa - Ramon Paraiso - Josep Pou

CALAFELL DESAPAREGUT

 efadós®

Ajuntament
de Calafell

CALAFELL DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer 2022

© dels textos: Magda Juncosa Romeu

© dels textos: Ramon Paraiso Gallardo

© dels textos: Josep Pou Vallès

© del pròleg: Anna Casellas Tetas

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Calafell

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

Güixens / Fons Güixens Fotografia

Acrònims:

AFCEC (Arxiu Fotogràfic Centre Excursionista
de Catalunya)
ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)
ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

ISBN 978-84-18243-95-0

DL B-3830-2022

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Una finestra al passat

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Calafell, entre la terra i el mar

Pàg. 12

EL POBLE

De llogaret a capital del municipi

Pàg. 80

LA PLATJA

De barri de pescadors a espai de lleure

Pàg. 142

LA PESCA

Una forma de vida d'una altra època

Pàg. 166

SEGUR DE CALAFELL

De quadra a urbanització

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

UNA FINESTRA AL PASSAT

Anna Casellas Tetas, filòloga catalana

Tot present és producte d'un passat i té el deure de reconèixer el seu llegat per projectar-lo cap al futur. Donar-lo a conèixer és part d'aquest compromís, per saber qui som i d'on venim, perquè la riquesa i el coneixement creixin, es transformin i renovin l'herència rebuda.

Calafell desaparegut és un homenatge als homes i a les dones que han forjat la seva història. Un àlbum de fotografies que reflecteix com eren i com vivien els calafellencs, com es guanyaven la vida, com es divertien, les seves festes i alegries, els seus esforços i temors. Les imatges del passat mostren la vida al carrer, marcada pel

cicle de la terra i de les celebracions religioses. Oficis que ja són només record, festes que han perdut el vermell al calendari.

Obrir les pàgines d'aquest llibre és obrir una finestra a un Calafell que avui dia ja no existeix. Per a alguns, les imatges els retornaran escenes de la seva infantesa, per a d'altres se'ls figuraran com a records difusos, anècdotes llunyanes, pròpies o explicades, i per a molts d'altres serà una descoberta del poble que ja no han arribat a veure mai. Cases i carrers difícils de reconèixer. El vent del progrés n'ha esborrat gairebé les antigues referències. Cases que s'identificaven pel nom, renom o l'ofici dels qui hi vivien, substituïdes per locals amb rètols tan llampanants com efímers. Cases unifamiliars enderrocades per aixecar

blocs de pisos on cap tot un veïnat. Urbanitzacions que han crescut en els antics camps de conreu. Viñes arrencades per obrir pas a nous carrers i construir més cases per acollir noves generacions de calafellencs i nous visitants, la nova riquesa.

El poble ha crescut i s'ha transformat. Resseguint els carrers de *Calafell desaparegut* podreu identificar-ne algunes traces en el Calafell actual: antigues cases pairals reformades, masies al centre del poble o envoltades d'urbanitzacions, o les darreres botigues de pescadors que encara resisteixen. També comprovareu que s'han preservat uns quants edificis emblemàtics: el castell, l'Ajuntament, l'església, la confraria, l'ermita de Sant Miquel i molt pocs més que resten dempeus, recordant-nos d'on venim, quants fets han contemplat... Són els testimonis del passat, els sentinelles de la història.

Introducció

GALAFELL, ENTRE LA TERRA I EL MAR

Magda Juncosa, Ramon Paraiso i Josep Pou

La història de Calafell, com la de tants altres pobles, es remunta més de mil anys enrere. De com era aquest indret, però, només disposem d'algunes breus descripcions, la informació que ens aporten els documents conservats, sobretot a partir del segle XVI, i les restes recuperades en les excavacions arqueològiques.

Però a partir de finals del segle XIX i principis del segle XX, una altra font es va afegir al coneixement del nostre passat més recent i que encara, avui dia, molta gent recorda: la fotografia. Aquest mitjà ha permès copsar l'evolució del municipi, com també la

vida quotidiana de la gent que ha format part d'aquesta comunitat i que s'ha anat adaptant als temps moderns, cada cop més canviants.

El que teniu a les mans no és pròpiament un llibre d'història. Els inicis i l'evolució de Calafell ja estan a bastament explicats en nombroses publicacions, que, sobretot els darrers anys, han anat veient la llum. Aquest llibre vol ser un testimoni del Calafell que va existir no fa tants anys, però que, actualment, en gran part ja no es reconeix.

L'obra es planteja com un recorregut pel municipi, començant per l'indret que va donar origen al poble i que, encara avui dia, continua essent el monument més emblemàtic del municipi: el castell de la Santa Creu. A

ANYS DE CANVIS

Calafell va ser durant segles un poble on la pagesia era la principal activitat econòmica. Des de finals del segle XIX, però, la pesca fou l'altre motor econòmic. A partir dels anys quaranta ja es va anar transformant, inexorablement, en un municipi abocat, d'una manera gairebé exclusiva, al turisme.

TESTIMONIS DEL CANVI

Gràcies a les fotografies es té constància dels anys en què es van produir més canvis a Calafell. Testimonis muts d'aquestes transformacions, les imatges d'aquest llibre transporten des del Calafell que a principis del segle XX era un poble agrícola i pescador fins a la creació del municipi actual.

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons FAMÍLIA RION (CAL CASTELLS)

partir d'aquí, les imatges transcorren pels carrers més antics del poble, que va néixer a redós de la fortalesa que el protegia i que alhora el tenia sotmès. Però, a partir del segle XX, quan comencem a disposar d'imatges fotogràfiques, el castell ja havia perdut aquesta funció i s'havia transformat en el cementiri del poble. Podreu passejar pels carrers i contemplar com han anat canviant. El carrer era l'espai on la gent sortia a relacionar-se amb els veïns, on feia les celebracions, en definitiva, el que ofería el sentiment de pertinença a la comunitat.

El recorregut continua per la Platja passant per l'estació. Precisament fou l'arribada del ferrocarril el que va permetre, en gran manera, obrir Calafell al món exterior. Gràcies al tren, arribaren productes que molts calafellencs i calafellenques no havien vist mai. També els va donar l'oportunitat de sortir a conèixer altres indrets,

sobretot la ciutat de Barcelona. I també va ser el tren el primer a portar els turistes a Calafell, fet que va ser transcendental en la posterior evolució del Poble, de la Platja i, finalment, de Segur.

De la Platja també podreu resseguir els orígens i la transformació del barri i la seva gent a través de les imatges, incloent-hi l'impacte que va suposar la instal·lació de les Colònies de Vilamar i del sanatori marítim de Sant Joan de Déu. Un capítol especial mereixen la pesca i totes les activitats que es desenvolupaven al seu voltant, i que, durant gairebé cent anys, van marcar la vida de la comunitat marinera.

Finalment, en el capítol dedicat a Segur veureu la gran transformació d'un indret on, durant segles, només hi va haver dues cases, però que va acabar esdevenint una de les urbanitzacions més grans d'Europa.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS FAMÍLIA CASELLAS-TETAS

EL POBLE

De llogaret a capital del municipi

Al voltant del castell va començar a créixer el Poble de Calafell. Primerament, pel vessant sud de la fortalesa es formaren tres carrers, paral·lels a la pujada del castell. Aquests tres carrers, que conflüen al carrer Major, foren tota la trama urbana de Calafell fins a mitjan segle XVII, quan el Poble es va veure immers, sense voler-ho, en la Guerra dels Segadors. El pas de les tropes espanyoles del marquès de los Vélez va suposar l'arrasament del castell i de totes les cases. El Poble es va refer, però va canviar la seva fesomia. Dels carrers medievals ja només quedaren els actuals carrers de les Penyes i Major. La recuperació econòmica posterior es va produir, bàsicament, a partir del segle XVIII gràcies al conreu de la vinya. Aquesta va adquirir tanta importància que fins i tot el 1787 es va canviar la data de la Festa Major. La diada de la Santa Creu s'esqueia el 14 de setembre i es va canviar per l'actual, el 16 de juliol, per no interrompre els treballs de la verema.

Després de la Guerra Civil, l'arribada de gent procedent d'Andalusia i d'Extremadura va fer continuar un creixement que, finalment, ha unit el Poble amb la Platja.

EL CASTELL

Calafell deu el seu origen, i fins i tot el seu nom, al castell que s'alça al capdamunt de la població. Efectivament, la paraula «Calafell» prové de l'àrab i, segurament, significa «castell petit». Aquesta fortificació sempre ha estat un referent en la vida quotidiana dels seus habitants. Actualment se'n conserven les muralles i l'església que hi havia a l'interior. Sobresurten per sobre d'aquesta l'espadanya i el comunidor, petita construcció que, des del segle XVII, i fins entrat el segle XX, acollia rituals per foragitar bruixes i mals esperits. Potser aquest és l'origen de la llegenda de la bruixa Pepa Barretines que habitava al castell.

JAUME RAFOLS / Fons FAMÍLIA RAFOLS-MITJANS

RAYMOND / Fons FAMÍLIA VIDAL-SOLÉ